

לפעמים הגעגועים שוברים את הלב, לפעמים יש הרגשה שכל דבר הוא מעל לכוחך, ואז אתה נשבר, נכנע, פתאום מרגישים כה גלמודים, הכל אבוד וחסר תקווה... אמנם נכון, זוהי ההרגשה של יהודה כאשר כתב את השירים, שחלקם הוצגו בעבודה זו, אבל הוא לא משך ידיו, הוא לא נכנע, הוא המשיך להאבק, הוא המשיך לעבוד קדימה, שכן הוא ידע תמיד בתוך תוכו פנימה - כי אסור להתיאש, כי כל כישלון מחשל, כל נפילה וירידה היתה לצורך עליה.

לדאבונו הרב עידוד ותמיכה מבני משפחתו הוא לא קיבל, וזה משתקף במרבית השירים. בשיריו מציין - כי רצונו למות, להתאבד. הוא ויתר על הרעיון של ההתאבדות לא בגלל שהיה לו טוב והיה מאושר, אלא כוון שהאמין בכל ליבו, שגם אם עכשיו לא טוב ועצוב, מר וכואב, יבוא עוד יום שעל אף כל מה שקרה זה ישתנה והכל יסתדר...

כך הוא האמין...

לאחר שסיימתי לכתוב את העבודה, לאחר שחקרתי ובדקתי, נחרדתי לגלות דברים שמעולם לא חשבתי שאי פעם אגלה. גיליתי עד כמה אנשים יכולים להיות שפלים, חסרי רגשות, נבזים, בלתי פשרניים. אנשים שלא יכלו ל"סבול" הצלחה של אחר, לא יכלו לשמוח בהצלחתו של אחר. ההצלחה של האחר הרמה לקנאה לכרסם בקיבתם, קשה היה להם להבין שלכל אדם יתרונות וחסרונות, שכל אדם הוא נקודה חד פעמית בטבע, שבמזה לא היתה וכמזה לעולם לא תהיה. אותם אנשים לצערי הם אנשים שחיו עם יהודה בין אותם כתלים. אנשים קרובים באמת. אולי אנשים אלו חשו שההצלחה לא הפיצה אורה עליהם, לכן ניסו להאפיל על הצלחתו של יהודה. הם לא ניסו להתחיל מחדש ולשכוח הכל, התקשו לעבוד למחר לראות את האור של המחר, לצדוק את האתמול. קשה היה להם לחשוב על הטוב ולא על הרע. הם לא יכלו לחשוב על מה שיהיה ולא על מה שהיה. ראיתי, שאנשים אלו חפשו בכל דבר את המכוער והלא יפה במקום לחפש את הטוב ולהפיק מכל דבר את הטוב והיפה.

באב להם לראות שמי שלקח על עצמו משימה, עשה זאת בכל נפשו ומאודו, בכל הזמנים, בכל הדרכים ובכל מקום כל עוד היה מסוגל לעשות בכלל. האמת היא כי יש לקרוא לדברים בשמם, דרוש לכך אומץ, אבל אחר-כך הכל יהיה ברור ובהיר יותר. בעת לאחר כתיבת העבודה לא אבוש ואומר כי אני נכלמת לדעת אלו "קרובים" יש לאבא שלי, אני מלאת כעס עצור. כאשר אני מבינה מתוך מילותיו של אבא, יהודה, עד כמה חש מנוכר, מושלך רמוס על ידי בני משפחתו. במשך השנים המעטות שהכרתי הצליח להסוות עובדה זו. היה לו תמיד הכוח לתת כל מה שביכולתו לאחרים ועם זאת לקבל (גם אם זו ביקורת נוקבת). מסוגל היה להקשיב וליעץ וזאת לא בעקבות חינוך שקבל. היתה לו עקשנות והתמדה. הוא ראה במושג להשתנות דבר חיובי בלבד.

אפשר לומר כי הוא היה דמות, שניתן לראות דרכה כיצד כישרונות יכולים להיות חיפוי יפה ומסיכה טובה לכל הקשיים הפנימיים עוברים עליו ולהתמודדות שהוא נמצא בהם.

"גור אריה יהודה"¹ "מלמד שניתנה לו גבורה של אריה וחוצפה של גוריו"². כך היה יהודה, היתה לו גבורה, שידע לכבוש את יצרו. וחוצפה, שידע להתיחס לכל אדם על פי אמת המידה המגיעה לו.

במחשבה שניה לאחר כתיבת העבודה, אולי הייתי מעדיפה שלא לכותבה כלל. אך הרצון להוכיח לאנשים מסויימים מה היה מצבו של יהודה בתקופה מסויימת, הוא שדוחף אותי לחשוב כי פעלתי נכון.

לאותם "מקורבים" לא הייתי מהססת לומר בשמכם, שאילו היתה לחיים מהדורה שניה הייתם מתקנים שם את כל השגיאות.

הערות: 1. בראשית פרק מ"ט פס' ט"ו

2. בראשית רבה צ"ח

~~אולם נחמתי~~ ~~בזה~~ ~~זה~~
אולם נחמתי בזה
ומה עכברים הוא לך מה עכבר
בן אבנן בן אבנן אבנן

זאגט וועלכע צייטו באקאמ
 בענימ בארד וועלד
 סט איר זי גיין
 מינצער הקצב
 יד (וואס) ווערד
 איר זיין טובה
 יד מלחמה צו איר
 בעסער - קען האבן
 גוט טאג גוט טאג
 איר געדע
 זאגט, זאגט
 וועלכע

(200)

[illegible]

1960 - 4/11

8/7/62

5

ל. כק

א כק וצא צפון א
 פניו אלעז בא בא אס א,
 ואלי כק אצ עבא אלעז
 אנלעג ביאד זאא פאאמ.

אק אפ אפי וואי אפי
 שבה אפאפני אפי בוכא,
 איך אפא ופאפני ופאפני
 א אפא אפא וואי אפא.

בן כק כפ אפא אנפ
 ופאן ופאפני אפי בוכא,
 אפא א צפ ביקא
 שפעי פיא כפ אפא.

א אפא אפא אפא
 ופאפני אפא בוכא,
 פי כק אפא אפי בוכא
 אפא אפא אפא.

אפאפני אפא אפא
 אפאפני אפא אפא
 אפא אפא אפא
 אפא אפא אפא.

5

השלוה איך?

שלוה זאמט אן אקט
אך מיט זיך קיין יוגנט

פארם זיך אומ אומא און אלוה?
אם קיין, אפוד אלהים נאיה נפח, באסי?

אזי וואו נאך נאך, אלא,
היינט נאך אן איהל איהל ויר
נאך באשפער באלד
וואו נאך איהל קאצא.

אן בראטן אים!
אם נאך איהל!
אם נאך איהל!

אזי איך זיך איהל,
אזי אן איהל באשפער,
אזי אן איהל באשפער,
אזי אן איהל באשפער,

אן איהל -
אן איהל -
אן איהל באשפער,
אן איהל באשפער,
אן איהל באשפער,

27.8.62

היום

ומה בתקצ' לאו הספיק
 מלבד מאד קבול ואמר
 הסבת לא לא יפול יוחא,
 הלא לא לא בזית יוחא הסבת
 ואף בני-אנוש
 יכאו כחבליי מאד
 יק הלאו מקד ואוקד,
 צמח גזע מלפני
 כנען אלה וישלח
 צדיק ילאו וינצו כלם
 כמא אבא וסא אבא
 אבסוף... נלא א האל
 ויהיו זמנים
 כק ופני כל
 כיוו באוקד קבלי
 ומה כמא הסבו לאין
~~כמא אבא אבא~~
 צמח גזע
 ואלה האבליי, הסבת אבא
 כמא הלא לא נפלא

23/9/62 8
~~Handwritten scribbles and lines~~

כעוד אתי בלתי
 וכלב חלש מרפא נחמתי
 אך מי מרפא יבין וכל
 אה אה בלתי
 מי מרפא וכל אה
 פחית המרפא
 מרפא בלתי
 במרפא לוי.
 קצרה בלתי מרפא
 כל נכח מרפא בלתי
 פחית נחמתי
 פחית מרפא

אולי אתי כח
 אה בלתי מרפא
 לסיבב מרפא
 מרפא בלתי מרפא
 לסיבב מרפא
 מרפא מרפא

אך עין מרפא
 אה בלתי מרפא
 לסיבב מרפא
 מרפא בלתי מרפא
 לסיבב מרפא
 מרפא מרפא
 אה בלתי מרפא
 לסיבב מרפא
 מרפא בלתי מרפא
 לסיבב מרפא
 מרפא מרפא

Handwritten flourish

ליל הסיוע

השעה ששש ובעת בקי

שמיני זה אלוהי

וזהו עולמי על יצואי

כח השמחה חלל אחי

אחריה השמחה השמחה

וגם הוצגו אחרים

על מה? איך קשה לעיני

אחריהם אלוהי

אחריהם - אלוהי יצא

צויה אלוהי באי

אחרי אחר על פני

שנה, אחרי, וואלה, יצא

וכן ואלו השם - יצא

ואלו היצואים לקיים

ועיני אלוהי - שנה

נצטרף השנה ונצטרף אלוהי

הוא זה קדש - רוס

כמה אפסל אלוהי

הוא יש עכשיו - סוף אלוהי

אין - אלוהי יצא

הקדש זה אלוהי

אולי בן צלל גונן בנה

אך אלוהי עכשיו ואלוהי

בגוף, בן, בנה

כי אלוהי, שאלוהי -

אין עכשיו הלוהי

ליל הסיוע

27 בדצמבר 1974

חולל שנה אלוהי

וכיני אלוהי האלה

אחריהם אלוהי

וכן היקום אלוהי

27/12/74

ליל הסיוע

זהו ליל אלוהי באי

ליל אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

כח אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

כח אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

אחרי אלוהי אלוהי

שירים אלו נכתבו על ידי כחולות

של ספרים, בימים טרופים, ימי

אחריהם ואל הכיפורים.

ערב ראש אצט

2/7/28

ערב מלכות ומה נאם
למלך א בחיים?
כה בלצב נפלו
ורם גלמלצב פיא
הכחם אפילו קצי,
אפילו...
העצם נפוצה אפילו,
אפילו...

אך ככל דעני
כחם מנחם שחקל
מנחם כחם מלח
אם העצם נפלו

א מנחם המלח
אם אפילו ורם
אם נפלו המלח
אם המלח כחם
אם המלח נפלו
אם המלח נפלו
אם המלח נפלו
אם המלח נפלו

אם אפילו שחם ורם
אם המלח נפלו...

ב ב ל י ו ה ר פ י ה

- * אנציקלופדיה לאישים בתנ"ך, דב קמחי, יהושע אורנשטיין
הוצאת ספרים "יבנה" בע"מ, תל-אביב.
כרך ראשון ע"מ 357-360
- * כל שירי ח.נ. ביאליק, הוצאת "דביר", תל-אביב.
- * מילון אברהם אבן שושן, הוצאת "קריית הספר" בע"מ, ירושלים.
- * מן המלחמה - סיפורת ושירה, ערך: אוראל אופק,
מפקדת קצין חינוך ראשי, צה"ל, הוצאת "מערכות"
משרד הבטחון ההוצאה לאור.
- * משניות, מסכת אבות, מבוארת בידי פנחס קהתי,
הוצאת "קונטרס יומי", ירושלים.

מקורות אישיים -

- יומנים אישיים של יהודה רמתי ז"ל משנים 1958, 1959
 - שיחות עם מכרים של יהודה רמתי ז"ל.
 - שירים ורשימות של יהודה רמתי ז"ל.
-